

Eigenaardig klinkt het bovendien in een Gereformeerde ethiek, dat „de Christelijke moraal geput wordt uit de heilige Schrift van het Nieuwe Verbond, het Oude niet uitgesloten”.

En wilt ge ten slotte een indruk ontvangen van wat de ethiek in de Gereformeerde Theologie tot in het vaderland van VOETIUS geworden was, hoort dan het doel dat de Amsterdamsche predikant der 18^e eeuw, ADRIAAN BUURT in zijn Dadelijke Godgeleerdheid, een werk, dat hij met zijn savante echtgenoot, die zelf een Logica schreef, waarheen BUURT met een „zie de Logica mijner vrouw” telkens verwijst, — aan ons studievak stelt. Haar doel dan, zegt BUURT, „is om den mensch te onderrichten, wat hij te doen, en te vermijden hebbe, om Gode te behagen; en hem tot gehoorzaamheid aan te zetten, opdat hij voor altijd gelukkig en aan anderen nuttig zij, beide ter eere van zijnen grooten Maker” ¹⁾. Echt achttiende-eeuwsch!

III En zoo hebben wij dan de ethiek gezien gelijk zij in de Gereformeerde Theologie eertijds is beoefend.

In dat eertijds beschouwden wij de ethiek achtereenvolgens in drie perioden, en wel van ontstaan, ontwikkeling en ondergang. Bij dat ontstaan letten wij op de elementen waaruit zij opkwam en de confessioneele tegenstellingen, die, in deze elementen reeds aanwezig, zoowel dat ontstaan zelf als de verdere ontwikkeling der ethiek in de Gereformeerde Theologie zouden bepalen. Viel dat ontstaan nog vóór het einde der 16^e eeuw, in de 17^e eeuw sloegen wij daarna haar ontwikkeling gade. Voortgezet in Zwitserland en Duitschland, zagen wij die ontwikkeling in ons vaderland, al was het niet zonder invloed der Engelsche Puriteinen, door den arbeid van onzen VOETIUS tot een hoogtepunt gevoerd, maar ook door het Coccejanisme gestoord. En eindelijk stonden wij stil bij den langzamen ondergang der ethiek in de Gereformeerde Theologie in de 18^e eeuw. Een ondergang en door het Coccejanisme en door wat SCHWEIZER noemt „das allmähliche Zurücktreten der orthodoxen Centraldogmen” ²⁾ en ten slotte door het Wolffianisme, veroorzaakt.

1) BUURT leefde van 1711—1781. Het 1e en 2e deel van dit werk verscheen in 1780 het 3e, door zijn vrouw geschreven, in 1783.

2) Die Protestantischen Centraldogmen.